

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**Obraz severních Čech v prózách Jana Pelce a
Jiřího Švejdy**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michala Fornouzová

Specializace v pedagogice, Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 29. června 2016

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé poděkování patří vedoucímu bakalářské práce PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za pomoc, cenné rady a odborné vedení v průběhu řešení a zpracování této práce.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD.....	2
JAN PELC	3
JIŘÍ ŠVEJDA	3
... A BUDE HŮŘ	5
MOLOCH – HLEDÁNÍ ROVNOVÁHY, KONEC SEZÓNY	7
PROSTŘEDÍ.....	8
POSTAVY.....	11
KOMPOZICE.....	15
MOTIVY.....	16
ALCOHOL.....	16
SPORT.....	18
LÁSKA.....	20
PENÍZE A MAJETEK.....	22
SMRT.....	24
ÚTĚK.....	27
SAMOTA.....	28
NENÁVIST.....	29
RODINA.....	30
HUDBA.....	32
PŘEDSUDKY.....	32
ZÁVIST.....	33
PŘÁTELSTVÍ.....	34
POMSTA.....	35
ZÁVĚR.....	37
RESUMÉ.....	39
ZDROJE.....	40

Úvod

Motivací pro výběr tohoto tématu byla hlavně kniha ...A bude hůř od Jana Pelce, ale také můj zájem období 80. let. V těchto letech se česká literatura dělila na oficiální, samizdatovou a exilovou. Mnoho knih bylo zakázaných, jelikož se jednalo o díla nevyhovující estetickým normám socialismu. I přesto, že již neprobíhaly masivní persekuce osob, měl režim jistá a zcela zásadní omezení. Existovaly seznamy nepovolených autorů, jejichž práce se však tajně šířily samizdatem nebo v zahraničí pomocí exilových nakladatelství.

Cílem této práce je porovnání oficiální a exilové prózy Jiřího Švejdy a Jana Pelce. Předmětem zkoumání jsou knihy Moloch, hledání rovnováhy, druhý díl Moloch, konec sezóny a ...A bude hůř. Na výběr autorů mělo vliv hlavně prostředí severních Čech a období, ve kterém se příběhy odehrávají. Zaměřila jsem se na tematickou výstavbu textů, zkoumala společné motivy a snažila jsem se nalézt jejich podobnost či rozdílnost. Jedním z nejdůležitějších bodů byla podrobnější analýza prostředí.

Jiří Švejda je autor vydávaný oficiální cestou. Jeho pohled na 80. léta, ve kterých se Moloch odehrává, je celkem objektivní. Poměrně nenáročné téma oživil určitou typologií postav, to vše vložil do oblasti severních Čech. Dle mého názoru se mu podařilo velmi dobře využít všech těchto aspektů a vytvořit tak poutavý a dynamický příběh. Nebál se skryté kritiky socialismu. Exulant Jan Pelc knihu napsal se záměrem šokovat českou a vyburcovat zahraniční veřejnost. Detailně zachytil život undergroundového jedince. V jeho pohledu na tehdejší dobu se jasně projevuje zhrzení, bolest a hlavně odpor k české společnosti. Osmdesátá léta hodnotí velmi negativně. Po roce 1989 mohla kniha oficiálně vyjít, opravdu šokovala, autorovou surovostí, jazykem, ale i naprostou otevřeností.

Jan Pelc

Narodil se v rodině strojního zámečnicka a učitelky, celé dětství strávil v Klášterci nad Ohří, kde pak studoval. Povolání zdědil po otci. Později pracoval jako dělník v elektrárně Prunéřov.

Jako mladý byl trempem, navštěvoval nepovolené koncerty. Tímto způsobem poznal, jakým stylem žije česká mládež konce 70. let. V roce 1981 emigroval přes Jugoslávii, Rakousko, Itálii až do Francie. Prakticky celou svoji cestu zachytil v románu ...A bude hůř.

Ve Francii se živil jako redaktor ve čtvrtletníku Svědectví, kde se setkal s Pavlem Tigridem, který byl v té době šéfredaktorem téhož časopisu. Později vydával vlastní periodikum „Kus řeči“, kterého vyšlo pouze 5 čísel. Publikoval v časopisu Vokno. V 80. letech přispíval také do rozhlasu Svobodná Evropa kulturními aktualitami a povídkami.

Za nejznámější dílo můžeme považovat třídílný román **...A bude hůř**, vydaný v Kolíně nad Rýnem v roce 1985, kterým se dostal do povědomí široké veřejnosti. Kniha byla přijata rozporuplně. *„Pelcova téměř dokumentární zpráva o životě mládeže na okraji společnosti reálného socialismu je manifestem nonkonformisty, která byla jednoznačně kladně přijata v undergroundovém kruhu, u jinak založených čtenářů a kritiků však vyvolávala rozpaky a nesouhlas“*¹. Typickým žánrem pro tohoto autora byly spíše povídky. Z nich můžeme vyjmenovat např. **Apokalypsa, Děti moje zlaté, něžné a sametové, Emigrantská, Vsadiš se?**

Na styl a jazyk, kterým je román psán měly vliv autorovy životní zkušenosti, jeho sexuální orientace i emigrace do Francie.

Jiří Švejda

Pochází z rodiny dělníka, střední školu v Ústí nad Labem studoval se zaměřením na chemii, v tomto oboru pokračoval později i v Praze, avšak nedokončil ji. Po absolvování vojenské služby se stal pracovníkem v chemických závodech v Litvínově. Díky vydání

¹ JANOUŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4., str 388

románu *Havárie* získal dvouleté stipendium, mohl se tedy naplno věnovat literatuře. Vystudoval dramaturgii a scénáristiku na FAMU. Od 1978 pracoval ve filmových studiích Barrandov, později i jako vedoucí dramaturg skupiny pro mladé tvůrce. Ve druhé polovině 80. let byl ředitelem Severočeského nakladatelství a vedl literární klub. Rovněž přispíval do časopisů a novin – Čs. rozhlas, Čs. voják, Vlasta, Tvorba, Mladý svět, Svobodné slovo...

Na jeho tvorbu měla vliv Páralova poetika, svým dílem **Havárie** se dostal mezi špičku předních českých autorů. Nechal se strhnout opakováním motivů o úspěchu silného mladého muže. Typickým příkladem těchto motivů je jeho dílo **Moloch** – 1. díl **Hledání rovnováhy** a 2. díl **Konec sezóny**. Mezi jeho další díla patří **Dva tisíce světelných let, Dlouhé dny, Krasohled, Požáry a spáleniště**, také povídky **Chodidla, Indický hříbek, Tíha...**

Autor próz, které se „v rámci hranic možného pokoušely pojmenovat aktuální přítomnost.²“

V tomto díle autor své „literární ambice spojuje s představou nenáročného populárního čtiva, jež v různých variantách opakuje jediné syžetové schéma vzestupu a pádu.³“ (Z kritik, které vyšly těsně po revoluci)

²JANOŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4., str. 405

³ *Tamtéž* str. 407

... A bude hůř

Ústřední postavou je Olin. V první části, jejíž název je Děti rodičů, je popsán příběh mladého, zatím nezletilého chlapce, který se snaží vzdorovat hlavně svému otci. Při mnoha útěcích ze školy, z internátu, z práce, kterou mu jeho otec domluvil současně s novou školou, a z domova se dostává do hospody k „Boučkům“. Tam se začíná psát nová kapitola Olinova života, který se vymyká zažitým a hlavně vyžadovaným socialistickým standartům.

Setkává se zde s velkým množstvím lidí, z nichž se prakticky všichni potýkají se zákonem. Netrvá dlouho a i Olin se po vzoru svých kumpánů dostává na okraj společnosti, ačkoli se mu do jeho nového dekadentního života pokouší zasáhnout otec. „U Boučků“ najde své opravdové přátele. Zažívá s nimi první fotbalová utkání, získává i první zkušenosti s drogami. Následkem jedné alkoholické a opiátové noci si přivodí úraz nohy, kvůli kterému stráví několik měsíců v nemocnici.

Následuje první milostné zklamání a tím definitivní zpřetrhání vztahů s otcem. Olin se U Boučků a na různých dalších místech v Klostrdlé, Karlových Varech a Chomutově setkává s dalšími lidmi, kteří zásadním způsobem ovlivňují jeho názory a život. V mnoha z nich vidí své idoly. Fascinuje ho zejména příběh Josefa, který byl několikrát trestán. Celé jeho dny se točí hlavně kolem nekonečných pitek. Přespává u kamarádů, ale mnohdy jen tak v parku či v nějakém sklepě. Navštěvuje jeden večírek za druhým, tyto akce jsou plné nevázaného a hromadného sexu, alkoholu a dalších „podporovatelů lepší nálady“.

I v této situaci je Olin schopen najít si práci. Vykládá společně s přítelem Čerpadlem vagóny. Peníze se mu jistě hodí na jeho bohémský život, ale hlavním důvodem je razítko v občanském průkazu. Objevuje se další strašák mladého muže – vojna. Nastává i moment, kdy Olin zapřemýšlí nad tímhle pochybným způsobem života. Vezme si za ženu jednu ze svých přítelkyň. Čekají spolu dítě, a je to hlavně Bejbina, která ho chce odvést od opileckého způsobu žití. Nicméně volání alkoholu a nicnedělání je silnější než zodpovědnost. Olin selhává a Bejbina ho opouští, to mladý muž nezvládne a podřeže si žíly. Tímto způsobem se vyhne i nežádoucímu odvodu na vojnu, protože je zavřen do psychiatrické léčebny.

Ve druhé části knihy „Děti ráje“ pokračuje Olinův život po návratu z „pakárny“, jak se říká psychiatrické léčebně. Olin je dospělejší a zkušenější. Ztratil svůj mladistvý optimismus. Ještě více se ponořil do alkoholického života U Boučků. Když jel organizovat fotbalové utkání do nedalekého města, nachomýtl se u velké rvačky mezi místními

obyvateli a Poláky. Zde se poprvé projevily i jeho násilnické sklony, které doposud spaly kdesi hluboko v něm, a oživit je dokázal vlastně jen alkohol.

V tomto duchu pokračuje jeho život dál. Stále více se prohlubuje jeho nenávist vůči režimu i k sobě samému, sám sobě vyčítá zbabělost. Nedokáže se na sto procent postavit za své činy, ale na druhou stranu je schopen se sám o sebe postarat. Ve svém okolí si najde dalšího hrdinu. Nyní už vede zcela nevázaný život, stává se z něj bezdomovec a čím dál tím víc se projevuje jeho svobodomyšlnost.

Jeho přátelé založí hudební skupinu. Olin jim píše texty plné depresivního a pesimistického pohledu na socialistický svět i na budoucnost, zaplete se do dalších rvaček a bitek, ve většině případů se jedná o protesty a o ochranu jeho názorů proti příslušníkům státní bezpečnosti. Bojuje za své přátelé i po jejich boku, dokonce napomáhá při vraždě. Toto ho dostihne takovým způsobem, že je nucen skrývat se před zákonem jako velmi nebezpečný.

Poslední část knihy – Děti cest, popisuje Olinův útěk. Zde se příběh prolíná s osudem samotného autora, který vypráví celou svoji cestu za svobodou. Olin je v koncích. Má strach z vězení, je po několikahodinových výsleších plných násilí a nespravedlnosti. Spousta jeho přátel je ve vězení a jeho nejlepší přítelkyni zavřeli do diagnostického ústavu. Společně s jejím milencem Otou jí dopomohou k útěku a plně rozhodnutí emigrovat se vydávají na druhý konec státu, kde dva týdny živoří. Bídňá finanční situace je dovede zpět. V nenadálém sledu událostí přijde Olin o své oba přátele, kteří spáchají sebevraždu, a je nucen spoléhat se jen sám na sebe. Rozhodne se tedy emigrovat sám.

Jeho dlouhou cestu přes Jugoslávii, Rakousko, Itálii až do Francie provází spousta problémů. Několikrát je chycen celní policií a zavřen. Je okraden o falešný pas i o finance. Setkává se opět se spoustou lidí, kteří mu pomáhají i jej zatracují. Olin je na konci své cesty naprosto jiným člověkem. Projde několika uprchlickými centry, až se nakonec dostane do Francie. Ačkoli zde může svobodně žít, dává se opět na cestu alkoholu. Toto je důkazem toho, že hlavní hrdina nemá žádný svůj ideový koncept, jeho anarchistické názory budou odporovat jakémukoli režimu. A nešťastný a svým způsobem nesvobodný bude kdekoli na světě.

Moloch – hledání rovnováhy, konec sezóny

Je příběh velkého sportovního hrdiny a jeho okolí. Viktor Vágner je hokejová modla Litvínova, které se náhle přestalo dařit. Krachuje i jeho osobní život, celý příběh začíná rozvodovým stáním s manželkou Evou, s níž má dvě malé děti. Tento fakt mu nemohou odpustit jeho rodiče, hlavně otec, který s ním chodil odmalička na každý trénink, obětoval mu život, čas, peníze i lásku. Lásku, kterou později nacházel v alkoholu. Matka, jež pracovala 14 hodin denně i přesto držela rodinu pohromadě. Viktor je sobecký a osamělý, ale pracovitý a ctižádostivý 30letý muž. Prodělal vážné zranění lokte, což se podepsalo na jeho fyzické a hlavně psychické kondici. Začal propadávat alkoholu a bujarým večírkům nehodným sportovní hvězdy, která má doma rodinu. Na jeho neštěstí se přiživuje Aleš, dramaturg a spisovatel, hlavně však přítel Viktorovy mladší sestry Lídy, opomíjené rodiči a zastíněné bratrovou slávou. Aleš napíše scénář k filmu o Viktorovi, kde zesměšní celou rodinu Vágnerových, zároveň i sám sebe, protože dílo je naprostým fiaskem nulové hodnoty.

Další linií je příběh sourozenců Rožkových. Roman i Helena jsou typickým příkladem lidí, jdoucích po penězích přes jakoukoli překážku, bez morálních či etických zásad. Helena je mladá energická, okouzující dívka, která ve Viktorovi vidí bezednou studnu na finance a úspěch. Zhrzenou hokejovou hvězdu k sobě upoutá a začne ji patřičně zneužívat. To samé činí její ziskuchtivý bratr Roman, který se živí opravou aut. Zákazníky okrádá a práci koná samozřejmě bez vědomí zákona. Tato postava je dokonalou ukázkou podsvětí komunistického režimu. Roman se snaží zajistit svoji přítelkyni s malou dcerou. Chce jim dopřát vše, co může, sám si tak kompenzuje své a sestřino dětství, plné práce na poli a povinností, které jim určil despotický otec. V momentě, kdy má Helena Viktora v hrsti, odkoupí od něj Roman pod cenou auto, jež vystavoval na obdiv. Roman se snaží rozšířit svoji nelegální firmu a chce odkoupit dům, ve kterém měl autodílnu jeho předchůdce, u nějž byl zaměstnán, a kde se vše naučil. Nakonec se mu to podaří, ale nekalou taktikou zklame svoji přítelkyni, a ta ho nakonec opustí. Navíc se dostane do hledáčku zákona, jeden nespokojený zákazník upozornil příslušníky bezpečnosti na jeho nezákonnou činnost. Viktor, kterého Helena znechuceně opustí a vrátí se ke svému dávnému, nyní velmi úspěšnému milenci, se opět začne sbližovat se svojí bývalou manželkou.

Důležitým bodem v příběhu se stane Viktorův vůz značky Renault, v té době velmi

kvalitní a drahé auto, které V. Vágner dává na obdiv. Postupem času přehodnotí celý svůj život a automobilu se dokáže vzdát na úkor nově budovaného domova, prodává jej Romanu Rožkovi, jenž si tímto obchodem omotá kolem prstu jak Viktora, tak Aleše, protože k tomu se Renault nakonec dostane. Je schopen se zadlužit, jen aby dokázal Viktorovi, že má navrch. V porovnání s Pelcovým románem zde hlavní postavy zápasí o čest hlavně pomocí majetku. Neuvědomují si, že samotné auto má nulovou morální hodnotu. Nakonec se stává spíše přítěží než symbolem vítězství.

Prostředí

...A bude hůř

Pohled na prostředí, ve kterém Olin žije, je jasně ovlivněný jeho životním stylem i nenávisť k jednotlivcům i institucím. Města popisuje jako ponurá a šedivá, naopak příroda, ve které tráví svůj volný čas, se zdá místy až panenská. Cítí, že „stát mu ji chce vzít“, stejně jako se snaží omezit jeho svobodu. Autor tím poukazuje na stav společnosti.

Kluci nahoře kolem Klínovce kácejí úplně všechno, co stojí. Za nimi zůstává jen pustá pláň. Nedá se tam zachránit ani strom. Všechny mají zrzavý špičky sežraný popílkem. Hrobník. A v kanclu se furt naši papaláši zdraví optimistickým „Lesu zdar“.⁴

Dalším z míst, kde Olin tráví hodně času, je hospoda „U Boučků“ schází se s přáteli, ukrývá se před světem. Právě na tomto místě se rodí nápady, jako založit kapelu, uspořádat fotbalové utkání nebo dokonce utéci z vlasti. Je to jeho domov.

Sajeme tykadlo a já si uvědomuju tu strašně podmanivou sílu hospody.⁵

Při jednom z večírků se Olin vážně poraní a několik měsíců stráví v nemocnici. Seznámí se tam s mnoha lidmi, opět si vybere druhy, kteří mají stejné zájmy jako on. Sestřičky nebo přátelé jim tam tajně pašují alkohol a pacienti, se kterými je Olin na pokoji, se opíjejí do němoty. V psychiatrické léčebně skončí hlavní hrdina, když se pokusí o sebevraždu kvůli dívce, je to zároveň způsob, jak se vyhnout nežádoucí vojně. Několikrát má namále se tam znovu dostat na protialkoholní léčení.

⁴ PELC, Jan. --a bude hůř: román o třech dílech. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 149

⁵ tamtéž, str. 21

V chomutovský nemocnici, kam normálně patřím, to stojí za hovno. Šeď a hnus. Špína a bordel. ⁶

V druhé a třetí fázi příběhu se Olin několikrát ocitá na policejní či záchytné stanici, později dokonce ve vazbě. Když nemá v zádech své kumpány, ukáže se jako slabý a zbabělý člověk. Při výsleších je několikrát zbit, z vězení má ovšem strach. I přesto, že by si ho jeho přátelé po trestu odnětí svobody mohli více vážit, raději utíká za hranice.

Při svém útěku za hranice Olin procestuje několik států, přes Jugoslávii se dostane do Rakouska, Itálie a nakonec do Francie, kde jeho příběh končí. Přebývá v uprchlických táborech. Hledá si přátelé, není náhodou, že si vždy k sobě najde typy, se kterými se střetával celý život. Dalo by se říct, že mu ani nezáleží na konkrétních jednotlivcích, ale spíš na společném zájmu.

Moloch – hledání rovnováhy, konec sezóny

Prostředí je zde představováno jako silná průmyslová oblast. Velmi často využívá autor kontrastu mezi městem znečištěným chemickou výrobou a panenskými panoramaty Krušných hor. To celé je odrazem pocitů, které postavy mají ve městě, kde jsou neustále nuceny řešit všední problémy, kdežto na horách jejich starosti neznamenaají nic v poměru k náročným podmínkám, které jsou pro toto pohoří typické. Příмым důkazem je Viktorův častý útěk na Klíny. Stejně jako v Pelcově próze zde Švejda obviňuje společnost z neúprosného ničení přírody kvůli zisku.

Mnoho důležitých momentů se odehrává také u Evy v bytě a na zimním stadiónu. V těchto místech končí a vlastně i začíná vztah mezi Vágnerovými.

Velmi zásadní chvíle také Viktor prožívá v nemocnici, kde se léčí se svými zraněními.

Hřebeny Krušných hor se tu stáčely k jihozápadu. Kdysi odtud byla vidět i Hora Svaté Kateřiny. Ted' se ztrácela v tmavém beztvarém oblaku. Dokonce i Loučná splývala s šedivým oparem exhalací. Pouhých třicet let a jak se zdejší krajina proměnila. Přibylo kouře a ubylo stromů. Obou velmi výrazně. Zvláště truchlivý byl pohled na seschlé smrky s rezavým jehličím. ⁷

⁶ PELC, Jan. --*a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 55

⁷ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 13

Celé tohle město, malé, odporové, páchnoucí a plné zloby, město, kam ji Viktor přesadil a odkud se nemohla dostat pryč, protože kdo by do téhle začouzené díry měnil byt.⁸

Hleděl z balkónu druhého patra hotelového domu, kam větrný poryv občas zanesl chladnou spršku deště, na lesklé mastné kaluže na náměstí.“⁹

Jindřich Vágner zvolna projížděl podél betonové hradby chemičky, minul novou technologii i administrativní budovu a za viaduktem se mu otevřel pohled na temnou hráz Krušných hor. Mohutné zalesněné vrchy představovaly bezpečí.¹⁰

Konečně odbočil k Hněvínu. Kopec byl už holý, jen ostrůvky dubů držely žluté listí, po sněhu nikde ani stopy, do vánoc určitě sleze i na horách, z komínů vilek stoupal hustý dým z hnědé uhlí, v kterém pozvolna převažovala síra nad uhlíkem, a přispíval k ještě důkladnějšímu zamoření celé čtvrti.¹¹

Zahrada zabírala celé návrší a již pár metrů pod plotem se kopec prudce svažoval do mostecké kotliny. Dole v údolí se prostírala obrovská chemička s kouřovými prapory. Špičky destilačních kolon vystupovaly z hladiny šedavého přízračného oparu a matně se leskly ve slunci. Tam dole bylo slunce zemdlené, zde nahoře příjemně šimralo v obličejích a v bezvětrí dokonce pářilo.¹²

Trénink na ledě vynechat nemohl. V hale už duněly puky a chřupal led pod nějakým mladým dravcem, Viktor nasál důvěrně známou vůni a za recepcí mimoděk zrychlil krok.¹³

Snahou Jana Pelce bylo přesné vystihnoutí krajiny a prostředí syrovým a negativním způsobem. Pro hlavní postavu se tak stal útěk z vlasti jednodušším. Jelikož byl román napsán v exilu, promítá se zde autorův subjektivní názor. Ve čtenáři dokáže vyvolat stejný nebo velmi podobný pocit. Severní Čechy si vybral záměrně. Narodil se tam, prožil část svého života. Těžký průmysl zároveň vyjadřuje silný kontrast mezi městem symbolizujícím ohavnou a černobílou lidskou společnost a přírodou.

⁸ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 59

⁹ Tamtéž, str. 150

¹⁰ Tamtéž, str. 157

¹¹ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 263-4

¹² Tamtéž, str. 4

¹³ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 104

Oproti tomu Jiří Švejda, ačkoli má podobný pohled, nepovažuje prostředí za až tak odpuzující. Hlavní postavy se v něm cítí spíš podle svého aktuálního duševního stavu. Zamilovaný Viktor je nejprve šťastný všude, ve městě i na horách. Avšak jeho vztah se začíná rozpadat a Viktor začíná město nenávidět. Tam se zdá být hlavní příčina jeho problémů. Z tohoto autorského přístupu lze vyvodit, že absolutně nezáleží na prostředí v jakém postavy žijí, ale na jejich duševním stavu, je to však vynikající nástroj pro vyjádření a umocnění pocitů, což se podařilo především Janu Pelcovi.

Postavy

...A bude hůř

Jan Pelc zvolil postavy, které mu dopomáhají ucelit celý koncept díla. Podařilo se mu dokonale vystihnout tehdejší undergroundovou společnost. Právě jejímu stylu života připisoval velkou váhu, považoval to za jediný způsob možného odporu proti režimu, který stejně jako Olin nenáviděl. Postavy jsou záměrně černobíle rozdělené na dobré a špatné.

Olin – v první části knihy (Děti ráje) je nezletilý chlapec, který bojuje se svým otcem. Neztotožňuje se s jeho plány, že z něj bude slušný a poctivý člověk chodící do práce, vydělávající peníze pro rodinu. Idealizuje si první vztahy s dívkami i své kumpány, kteří se neustále potýkají se zákonem. Snadno si z nich vytvoří své vzory. Postupně se vyvíjí, v druhém díle už je zkušenější. Přesto však nedokáže pevně stát za svými rozhodnutími, často si neuvědomuje následky svého zbrklého jednání, což ho přivádí do problémů. Stává se daleko zatvrzelejším a nepřipouští už jinou variantu života. Opovrhuje lidmi, kteří se podle něj nechali zdolat režimem, našli si práci a založili rodinu, možná protože sám jako rodič selhává. V poslední části se Olin ukazuje jako cílevědomý mladý muž. Na nelegální přechod hranic vydá veškeré úsilí, aby ve finále zjistil, že ani ve svobodné zemi nebude volným člověkem.

Olinův otec – vystupuje pouze v první části příběhu. Snaží se svého syna usměrnit a ukazovat se mu v co nejlepším světle. Uvnitř je to násilník, jeho výchovné techniky spočívají v pěstech a pohlavcích. Svůj pokřivený charakter a zbabělost nedokáže dost dlouho skrývat, čímž svého jediného syna definitivně ztratí. Samotný fakt, že je do příběhu zakomponovaný, znamená, že pro Olina měl v životě nějaký význam. Možný snad býval jeho vzorem nebo naopak věděl, že takhle nikdy nebude chtít žít. Otcí to dává patrně najevo. Spoustu věcí

nedělá jen ze svého přesvědčení, ale z trucu.

Josef – jeden z prvních kumpánů, s kterým přijde Olin do kontaktu. Josef je několikrát trestaný delikvent, jenž se ze msty nebojí vraždy, za což je nakonec spravedlivě potrestán. Avšak pro Olina jsou jeho ideály čisté a svaté, chce být stejný jako on. Neuvědomuje si, že je Josef kriminálník a že by jím byl nejspíš i v demokratickém režimu.

Špína – Olinův vrstevník, jenž vyrůstal v dětském domově. S opravdovým „dospělým“ životem se kvůli svému dětství setkal o mnoho dříve. Díky tomu se v něm dokáže daleko lépe orientovat a vyhýbat se problémům. Olinovu emigraci považuje za zradu, přestože i on byl rozhodnut z vlasti utéct, na poslední chvíli si to však rozmyslel.

Ota a Olina – pár doprovázející hlavního hrdinu při prvním pokusu o útěk z republiky, který pro oba dopadne tragicky. Olina je dcera komunistické ministryně a dává jí patřičně najevo, že nehodlá jít v jejích šlépějích. Matka ji doposud dokázala vytáhnout z každého incidentu, což ještě přidává na Olinině odporu k rodině, ve které žila. Olina je při útěku chycena a zavřena do diagnostického ústavu. Rozhodne se spáchat sebevraždu, stejně jako později její přítel Ota, který si bez ní život nedokáže představit.

Důležitou roli v románu hrají také příslušníci státní bezpečnosti. Olin se díky svým činnostem často stává předmětem jejich zájmu. Opravdovým polepšením hlavního hrdiny se zabývá policista Petrání, který se snaží mladého chlapce obrátit správným směrem a poskytnout mu tak bezúhonnou a lukrativní budoucnost, avšak v tomto případě je jediným. Ostatní řadoví policisté se dívají na celou Olinovu partu jako na póvl a dno socialistické společnosti, která bude prospěšná maximálně za mřížemi, kde nebude nadále škodit režimu. Nejednájí s nimi jako se sobě rovnými, často je při zatýkání bijí.

Bejbina – jedna z prvních Olinových lásek, se kterou se zdál být naprosto šťastný. Avšak jen do chvíle, kdy Bejbina otěhotněla, zafungoval mateřský cit a sama si uvědomila, že nadále nemůže vést nezřízený život. Nemůže ohrožovat nenarozené dítě, a ačkoli Olina milovala, opustila ho. Olin se pokusil o sebevraždu. Následkem toho skončil v psychiatrické léčebně. Jejich vztah nebyl nijak komplikovaný, dokud nešlo o nic důležitého. Mohli se spolu protloukat nočním městem v podnapilém stavu, zažívali drogové večírky nebo sexuální orgie. Když se museli všeho vzdát ve prospěch dítěte, přišly první výměny názorů.

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Jiří Švejda vsadil na obyčejné lidi, kteří však dokázali socialismus využít ve svůj prospěch. Vypráví nám příběh pracujících občanů s rozdílnými zisky i názory. Je překvapivé, že ačkoli kniha vyšla oficiální cestou, obsahuje spoustu kompromitujících situací. Autor si mohl dovolit režim nepřímo i přímo zkritizovat.

Viktor Vágner – hlavní hrdina obou románů. Velmi výrazným povahovým rysem je cílevědomost, nejprve v jeho hokejové kariéře, poté při stavbě domu. Viktor má štěstí, že díky svému talentu disponuje poměrně velkou částkou peněz. Jeho velkou slabinou je sklon k alkoholu a depresím. Neustále se cítí osamělý a nepotřebný. Jelikož je vychováván v bohaté rodině, není tolik chamtivý a dlouhou dobu slepě důvěřuje nové partnerce. Oproti Pelcově Olinovi nemá nejmenší důvod vzdorovat režimu, protože se pohybuje v naprosto odlišné společnosti. Viktor jako hokejová hvězda vždy žil poměrně svobodně nekriticky milován a obdivován. Při reprezentačních utkáních cestoval na západ, odkud vozil valuty i nedostatkové zboží. Jeho povolání je zároveň koníčkem, tudíž jej necítí jako povinnost. Chová se dospěleji a zodpovědněji.

Eva Vágnerová – vzorná matka dvou nezletilých dětí a bývalá manželka Viktora je nucena postavit se na vlastní nohy a najít si práci. Je zklamaná, proto se spokojí s naprosto nezajímavým partnerem Vladimírem. Nakonec si opět najde cestu k Viktorovi.

Helena Rožková – je vypočítavá a majetnická. Dokáže se dobře přetvařovat, aby získala patřičný luxus. V tomto ohledu se velmi podobá svému bratru. Ten ovšem dokáže zajít mnohem dál než ona.

Roman Rožek – bezpáteční podvodník, který se nebojí využít i nejhorší praktiky, aby získal to, po čem touží. Je cílevědomý a nic pro něj není překážkou. Největší slabinou se zdá být strach ze samoty, je závislý na své partnerce, která jeho pravou povahu poznává až velmi pozdě.

Aleš – Viktorův švagr žije pouze z touhy po pomstě. Pohání ho ve veškeré práci, kvůli ní padá mnohokrát na dno. Je velmi cílevědomý, dalo by se říct až workoholik. Viktora nenávidí a snaží se mu zkazit život. Je velmi sobecký, za manželku má Viktorovu sestru Lídu. Není zcela jasné, zda si ji bral z lásky nebo ze zjištěných důvodů. Jeho chování na konci vypovídá spíše o druhé variantě.

Viktorovi rodiče – Přišli o dítě, a následky si nesou po celý svůj život. Otec Jindřich vše řeší alkoholem, a matka je zase od rána do večera v práci. Jindřich má pocit, že cosi u

Viktora zanedbal, proto se upne na svá vnoučata a snaží se s nimi trávit co nejvíce času. Viktorovu novou přítelkyni nemá příliš v lásce. To se nedá říci o Viktorově matce, která Helenu Rožkovou dokonce zaměstná v ubytovně.

Kompozice

...A bude hůř

Jan Pelc ve svém díle užívá kompozici chronologickou, kauzálně sestavenou, bez komplikovaných odboček v ději. Za drobné epizody příběhu můžeme považovat Olinovy sny, jež se mu zdají většinou pod vlivem návykové látky. Román je rozdělen na tři díly – Děti rodičů, Děti ráje a Děti cest. Ve třetím díle – Děti cest, se prolíná vyprávění Olina a samotného autora, spojuje se v ní jejich útěk z republiky. Zde se také prolíná řeč autora a řeč hlavní postavy.

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Na rozdíl od J. Pelce využívá J. Švejda kompozici paralelní, rovněž je kauzálně sestavena. Je zde několik dějových linií a postav, které se postupně setkávají a jejichž osudy se proplétají a velmi zásadně ovlivňují.

Motivy

Alkohol

...A bude hůř

Alkohol je v tomto díle považován za hlavní znak nezodpovědnosti, Pelcovi se podařilo zvýraznit undergroundovou skupinu, právě pomocí návykových látek. Využil zde svých zkušeností.

Alkohol je „nejdůležitější“ věc v Olinově životě. Je způsobem protestu proti režimu, symbolem útěku od všední reality. Spojuje ho s přáteli, kteří tvoří jeho novou, pro něj ideální rodinu. Peníze, které je schopen s omezenými možnostmi vydělat, utrácí pouze za alkohol, drogy a přátele. Postupem času u něj propuká závislost. Nekončícím pitkám přikládá velkou váhu a zvolí si je jako cíl a smysl. Myslí si, že je to jediný způsob, jakým se vymyká běžné společnosti. Absolutně nepřipouští možnost, že by se dalo žít i jinak, a každého, kdo se o to pokusí, ze svého života vyloučí jako zrádce.

„Mladý muži, jestli se to bude ještě jednou opakovat, budeme vás muset navrhnout spolu s občanským výborem na protialkoholní léčení. Pamatujte si to,“ vyprovází mě starej doktor milými slovy. ¹⁴

Pivo. Narval jsem se do džín a makal k Boučkům. Ještě že to není daleko. Má někdo vůbec poněti, co to znamená zůstat bez piva? I velbloud na poušti bez vody zajde. Život je poušť a já umírám. ¹⁵

*„Hlavně se neopijte hned první den,“ říkal taky doktor.
„To víš, vole, a budu střízlivej,“ říkal jsem si já, ovšem jen v duchu ¹⁶*

Hnijeme v naší díře už čtrnáct dní. Tedy hnijeme, chlastáme jak prokopnutý už čtrnáct dní. Z rumu už mi lezou oči z důlků a toužím po pivu. ¹⁷

¹⁴ PELC, Jan. --a bude hůř: román o třech dílech. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 87

¹⁵ Tamtéž, str 99

¹⁶ Tamtéž, str 165

¹⁷ Tamtéž, str 268

*Ráno mě policajt vyhadzuje s obvyklým kázáním. Seru na něj. Ptám se na výpadovku na Záhřeb, ale na stopa už nedocházím. Cejtím, že se potřebuju ožrat. Silně a bez pardónu. Kupuji si láhev vína a půlku rakije, dva balíky cigaret.*¹⁸

*A o pivu, jehož pěna přetéká přes hrany, přes tělo se tlačí do světa mého žaludku, mých nenasytných útroh. Pivo, sen, radost, zapomnění, boží dar zalkoholizovaného mozku. PIVO, pivo, pivo.*¹⁹

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Jiří Švejda zde využil stejný motiv jako Jan Pelc avšak z jiného úhlu pohledu. V této próze již není alkohol „způsobem“ života, ale spíše funguje jako potěšení. I zde je alkohol hlavním prostředkem řešení problémů, ale také způsobem zábavy.

Viktor k se k alkoholu přiklání hlavně kvůli svému zranění, které mu zabránilo pokračovat v hokeji. K pití ho však přivádí i kariéra sama. Najednou má spoustu peněz a hlavně pozornost celého svého okolí. Každý zápas slaví v baru v obležení mladých žen a úspěšných lidí, kteří v něm vidí rovněž příležitost jak se zviditelnit. Jeho otec naopak řeší úmrtí prvorozeného syna. K alkoholu se v krizové situaci obrátí téměř každá postava tohoto románu. Například Aleš, jehož plánovaný velkofilm skončí totálním fiaskem. Jiná je jen Helena, ta pije pouze pro pobavení nebo ze zništěných důvodů. V konečné fázi se stává alkohol i určitou formou vysvobození od zničeného života pro Romana, na kterého se provalily všechny jeho podvody.

*Už ke konci dlouhé večeře bylo zřejmé, že tři láhve dnes nepostačí, a Viktor objednal dvě další s sebou.*²⁰

*Cítil chuť vína v ústech a uvědomil si, že dnes se bude muset napít jako dřív. Snad ani smrt není ze ztrát ta nejtěžší.*²¹

¹⁸ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1, str 305

¹⁹ Tamtéž, str. 311

²⁰ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 198

²¹ Tamtéž, str. 299

„Ještě máte vodku, prosím vás?“

Barmanka mu ji přisunula.

„Není vám dobře?“ zeptala se se soucitným zájmem. „Nedá se tam dýchat, co?“

Máchl rukou, lhostejně a vysíleně, a napil se.

„Nemůžu na to koukat. Všechno mi změnili. Všechno.“²²

„Ale jedeme taxíkem,“ řekla rychle. „Jsi nudný patron, když nic nepiješ. Souhlas?“²³

„Napijem se?“

Přisvědčila. A ráda. Utlumit smutek, zapudit nepříjemné myšlenky na zborcené sny.²⁴

Vrátil se odpoledne, otevřel rum, dlouho pil rovnou z láhve, v ložnici padl na postel a kňučel jak zvíře, rozhryzal povlak polštáře, rozbil obě stolní lampičky a roztrhal na sobě košili.²⁵

Užití tohoto stejného motivu ve dvou rozdílných postojích je ukázkou toho, že se právě tento motiv netýká pouze vymezené skupiny lidí, ačkoli by tak mohlo z Pelcova románu vyznít.

Sport

Právě tento motiv ukazuje, že ani sport není výhradní doménou určité společenské vrstvy (stejně jako alkohol). Zde se záměry Pelce i Švejdy spojují. Oba autoři považují sport za činnost oproštěnou od předsudků či vlivu totalitního režimu a příkládají mu velký význam.

...A bude hůř

Fotbalová utkání patří mezi sváteční akce pro hrdinu i jeho přátele. Setkávají se s mnoha jinými skupinami, s nimiž mohou cítit souznění ve svém pasivním protestu, možná kvůli tomu si hráči také upravují pravidla dle svého. V těchto chvílích je Olin šťastný. Motivací k výhře obvykle bývá sud piva.

²² ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 4

²³ Tamtéž, str. 49

²⁴ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 104

²⁵ Tamtéž, str. 285

*Sud stál uprostřed fotbalového hřiště. Dav se k němu nahnul a realizoval tak Špínův geniální tah. Stačilo, aby se ohlásil fotbálek, a nikdo nemohl prchnout. Severočeši proti zbytku světa. Stálo nás třicet proti čtyřiceti. Dvacet rozhodčích zajišťovalo regulérnost.*²⁶

*Kluci totiž mezi sebou vybrali prachy mně na cestu do Adaně, abych tam dohod fotbálek na příští sobotu ve Skálkově, kde se nachází Marakaná mužstva Spojený státy boučkovský neboli U.S. Boučkovi. Jedu rád, bývá tam docela dobrá tlupa lidí a na Střeláku mívaj raka.*²⁷

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Hokej, celý román se točí kolem tohoto zimního sportu. Viktor jako hokejová hvězda popisuje atmosféru často velmi napínavých utkání. Srovnává dobu, kdy byl na vrcholu, s tou, kdy byl zatracován. Soustřeďuje se na výchovu svého malého syna a věnuje jeho budoucí sportovní kariéře veškerý svůj volný čas, stejně jako to dělal jeho otec. S koncem hokejového života se velmi těžko smiřuje, je to jedna z příčin počínající alkoholové závislosti, ale zároveň si uvědomuje, že svoji vášeň pro tento sport může uplatnit i jinak. Například výchovou dalších malých hokejistů.

*Hokejové drama o třech jednáních. Vágnerova pečeť vítězství. Další dvě branky do tabulky střelců. Vágner rozhodl. Zdá se, že nejlepší hokejová léta Vágnera teprve čekají.*²⁸

*„Když jste byli na ledě vy, stará garda, to bylo jiný kafe. Vždycky se dělalo až do poslední minuty. I když se vyhrávalo, i když se prohrávalo. Nemají hokejové srdce.”*²⁹

*Ano, ovšem, hned vypadnu, je přece pondělí, Víta vstává v pět hodin a od šesti má na stadiónu trénink, syn slavného Vágnera nemůže chybět na hokejové základně. Začne ledovou sprchou, vydrží minutu, pak tvrdá desetiminutová rozcvička při otevřeném okně i v zimě, takže Evičce bude nutno zřídit vlastní pokojík, nato vydatná snídaně a poklusem na stadión, aby byl na ledě první.*³⁰

²⁶ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 141

²⁷ Tamtéž, str. 196

²⁸ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 37

²⁹ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 50

³⁰ Tamtéž, str. 69

Za patnáct let své vrcholové kariéry nezažil Viktor na stadióně větší nervozitu než dnes. Hrál na olympiádě, na mistrovstvích světa, v proslulé newyorské Madison Square Garden, hrál o titul i o sestup, o hodně peněz i o pouhou holou existenci, před prázdnými i beznadějně vyprodanými tribunami, před lidmi, kteří ho oslavovali i zatracovali, ale ani blížící se kvalifikační turnaj o postup do první ligy neznamenal vůbec nic proti atmosféře výběrových testů malých hokejistů do sportovní třídy. ³¹

Láska

tento motiv prolíná děje obou děl a je podpůrným systémem příběhů. Zejména v Pelcově próze napomáhá ději k dynamičnosti. V románu ...A bude hůř je lásce dána stejná důležitost jako v Molochovi, ačkoli to na čtenáře ve víru důležitějších událostí tolik nepůsobí.

...A bude hůř

Všechny Olinovy lásky jsou povrchní. Není schopen se kvůli nim ničeho vzdát. V momentě, kdy začnou ohrožovat jeho osobní prostor, se od nich odvrací nebo je zavrhne, často velmi radikálním způsobem. Nejednou se kvůli dívce pokusí o sebevraždu. Milostné scény jsou popisovány stroze a místy až vulgárně, což věrohodnosti jeho citů ubírá na autenticitě.

Slovo Sonička mi voní. Dneska v osm s ní mám rande. ³²

V noci nespala hrůzou, co bude, až ji chytí. Zamilovala se do tebe a měla hrůzu z každý další minuty, že zrovna v tu chvíli, kdy ti to řekne, ji seberou. Nemohla už dál, chápeš? ³³

Chci tě, miluju tě, ale když budeš takhle vyvádět, tak to skončí. Já nechci milovat chlapa, který utíká do hospod jako dneska ty, já chci milovat spolehlivýho, pracovitýho chlapa. ³⁴

³¹ Tamtéž, str. 309

³² PELC, Jan. --a bude hůř: román o třech dílech. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 16

³³ Tamtéž, str. 36

³⁴ Tamtéž, str. 19

„Bejbino, já tě miluju, já s tebou chci žít!“

„Zase lžete. Jste normálně opilý a plácáte. Dovedete si představit, co to znamená s někým žít? To znamená mít byt, chodit do práce, vydělávat peníze, starat se o manželku a o dítě. Tím, že řeknete, že milujete, tak nikomu nepomůžete. Nechte se léčit, pak si najděte dívku, odejděte od svých kamarádů. Až budete starší, pochopíte, jak špatně a beznadějně žijete.“³⁵

„Jed' domů, Oline, my jsme se neměli potkat.“

„Proč jsme se neměli potkat, proč, já tě miluju!“ řvu už na celý náměstí a je mi fuk, že se desítky lidí zastavujou. A najednou ji mám v náručí, líbám její široká ústa. Bože, lidičky, já miluju!³⁶

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Román začíná rozvodovým řízením manželů Vágnerových. Každá z postav se k milostnému životu staví rozdílným způsobem. Viktora poblázní mladá ziskuchtivá Helena, které jde jen o to, aby se měla dobře. Naopak její bratr Roman touží po pevném rodinném zázemí, pro které je schopen udělat vše. Viktorova bývalá žena nechce žít sama a spokojí se jen s obyčejným spolupracovníkem, zhrzeným Vladimírem.

Nejstabilněji působící vztah Lídy a Aleše je ohrožen závistí a touhou zničit hokejovou hvězdu mužem, který vyrůstal v dětském domově.

„Uvědom si, že pro něj nejsi skutečný partner. Má prachy, slávu, hraje v národěku a ty uklízíš ve škole.“³⁷

„To je fajn, že jsi ještě vzhůru,“ sklonil se k ní a políbil ji do vlasů.

Tam v premiérovém kině a později ve vinárně si jasně uvědomil své postavení a zatoužil po pevnosti, po ostrově, kam nikdo nemůže a nesmí, jen on. A Lída³⁸

Poslechl. Líbilo se mu, jak byla rozhodná a energická, jak dokázala převzít iniciativu ve chvílích, kdy se cítil rozmrzelý, unavený nebo skleslý. Dokonce mu rozuměla, a to ho těšilo. I porozumění je projev lásky.³⁹

³⁵ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 160

³⁶ Tamtéž, str. 204

³⁷ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 85

³⁸ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 25

³⁹ Tamtéž, str. 49

Peníze a majetek

U tohoto motivu si nejlépe všimneme rozdílného postoje Pelce a Švejdy. Zatímco v próze ...A bude hůř nemá majetek prakticky žádnou cenu, v Molochovi je majetek hlavním motivem.

...A bude hůř

Nutnost mít z čeho splácet dluh za alkohol a povinnost za tehdejšího režimu být někým zaměstnán dovádí Olina k různým pomocným pracovním příležitostem, vykládá vagóny nebo zametá chodníky. Mnohdy k penězům přijde podvodem nebo krádeží. Jinak pro něj neznamenaají vůbec nic. Nesnaží se vydělávat víc, než potřebuje na své věčné pitky. Nemá potřebu zajišťovat důstojné bydlení dokonce ani v zahraničí. Peníze pro něj představují spíš než potěšení závazek. Můžeme říct, že konkrétně peníze nebo hlavně všechny způsoby jak k nim přijít, považuje za vstupenku do nechtěného stádovitého života.

Už tři dny ukusuju z krajíce nového života. Ty tři dny nejím, protože není co. Dluh u Packy pomalu roste.⁴⁰

Znovu olíznul a ťukl do stolu, o půl banku. Josef ho pečlivě spočítal. Třináct tisíc. Frajer prskl na stůl šest a půl a Josef přistrčil půlku. Přihodil mu list a sobě taky. Cuklo ve mně. Jak mohl vědět, že už frajer nepotřebuje? Zná karty. To je nesmysl. Od novejšch uplynulo moc málo času.⁴¹

Na pokoji se zamknul, z tašky vytáhl tubu s patou na zuby a nůž. Tubu rozpáral na boku jak velkou rybu a z útrob jí vyndal ruličku, zabalenou v igelitu. Když ji pečlivě omyl, prosvítalo přes obal sto marek. Další menší kolegyně stovky se tlačily za velkou. Roztrhl igelit a bankovky schoval do pasu.⁴²

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Rozdílné finanční podmínky několika lidí svádějících boj provází celou linii příběhu. Figuruje zde bohatá rodina Vágnerových, Viktor, který má díky hokeji spolehlivé zisky, avšak

⁴⁰ PELC, Jan. --*a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 26

⁴¹ Tamtéž, str. 32

⁴² Tamtéž, str. 285

i on se dostane do tíživé finanční situace, potřebuje narychlo prodat své auto, které bylo jeho chloubou a demonstrací jeho slávy. Další postavou je Eva, jež je nucena po několika letech začít pracovat a sama se živit. Ale také Vladimír, který věnuje veškerý čas projektu pro velkou finanční odměnu. Je v těžké situaci, chce zajistit Evě stejný životní standart jako její bývalý manžel, což se mu pro neúspěchy v práci nedaří.

Dále jsou zde Roman a Helena, podvádějí ostatní, a zároveň se vzájemně okrádají. Mezi jejich praktiky patří rovněž nelegální obchodování se zahraniční měnou. Roman si uvědomí, jakou měl finanční moc, až když se vše obrátí proti němu. Konečně také Aleš, Lídin manžel, který se snaží přiživit se na Viktorově úspěchu a prohře, chce ho znemožnit a představit společnosti v co nejhorším světle. I v tomto případě se mu jeho ziskuchtivost a hlavně závist vymstí. Autor příkladně ukázal několik prototypů rodin a lidí žijící v první polovině 80. let. Nevynechal ani citlivé téma podvodných činností nebo podpultových prodejů.

*V servisu odhadli generálku na čtyři tisíce a ty Vladimír neměl.
„Ještě s tím počkej. Příští měsíc budu brát prémie,“ řekl po chvíli zdráhavě.⁴³*

Jediný slušný pokoj v tomhle domě patří Heleně. Kde vzala na nábytek, na záclony a závěs, na koberec? Okrádala mě.⁴⁴

Prohledala celý dům, dokonce i sklepy a garáže, ale Romanovy peníze nenašla.⁴⁵

Krausová a její dům teď představovaly cíl číslo jedna. Získat ke všem dílnám a garážím ještě bydlení, odpadne nepříjemné a obtížné přejíždění od paneláku a zpátky a prostor k příjmu zákazníků se zásadně rozšíří- Hodná holka. Postarej se občas o starou paní, řekl jí a Ivanka si to vzala k srdci.⁴⁶

⁴³ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 71

⁴⁴ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 92

⁴⁵ Tamtéž, str.135

⁴⁶ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 35

„Ještě sbíráš marky?“ zeptala se jakoby mimochodem.
„A po kolika jsou?“ okamžitě opáčil.
„Pro tebe po čtrnácti, řekla a vyňala čtyři bankovky. Tentokrát svůj údiv zakrýt nedokázal. Natáhl ruku. Podala mu je.
„Hezký mařenky,“ rozplýval se. „A vypadaj skoro jako pravý. Za čtrnáct kaček. Dostalas je nejvš za dvanáct, mám pravdu?“⁴⁷

„A kolik za něj chceš?“
„Myslel jsem, že v tom mi právě poradíš.“
Roman starostlivě pokýval hlavou.
„U těchhle starých aut má prodej mimo sezónu větší vliv než u ostatních. Normálně bys dostal sto dvacet, možná sto třicet, ale teď, a navíc prachy asi potřebuješ rychle,“ zadumal se a uhodil pěstí do stolu. „Dal bych ti sto.“⁴⁸

Aleš si vyzvedl v pokladně svou doposud největší výplatu v životě, peníze zastrčil do kapsy a teprve na chodbě v koutku u elektrického vaříče je důkladně přepočítal. Skoro dvacet tisíc. Neuvěřitelné. A na jejich počátku byl jen psací stroj a balík papírů. A můj talent a má píle. A ctižádost. Nesmírná ctižádost.⁴⁹

„Vypadáš ustaraně,“ podivil se. „Přitom Viktor znovu hraje. A dobře. Musí vydělat spoustu peněz, ne?“
„Vůbec nevím. Platí stvrzenky, nákupy, běžnou útratu, ale jinak od něj nevidím ani korunu. Spíš pořád cpe dětem a podezírám ho, že i jí.“⁵⁰

Smrt

Smrt je dalším důležitým motivem v obou prózách. V tomto případě můžeme zaznamenat stejnou motivaci u Pelce i u Švejdy. Jelikož si autoři uvědomují, že přirozená smrt není v moci jednotlivce, volí spíše alternativu sebevraždy. Zajímavé je, že v obou prózách se postavy poměrně často uchylují k sebevraždě, ale z naprosto rozdílných důvodů.

⁴⁷ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel. 1983

⁴⁸ Tamtéž, str. 273

⁴⁹ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 251

⁵⁰ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 280

Zatímco Pelcův Olin se k tomuto jednání uchýlí většinou impulzivně a bez přemýšlení, ve Švejdových románech je to mnohdy jediné východisko ze zoufalé situace.

...A bude hůř

Samotný fakt, že Olin žil zhýralým a riskantním životem, je velmi blízký motivu smrti. Obzvláště počítáme-li několikeré pokusy o sebevraždu. Velkou roli hraje i smrt přátel a spoluvina na úmrtí z pomsty. Smrt se promítá do Olinova vnímání poměrně často. Plně si uvědomuje její blízkost. Nezdá se však být tak velkým nepřítelem jako komunistický režim. Překvapivé je, že by ji Olin volil raději než například odchod na vojnu, což považoval za službu tak nenáviděné společnosti.

Ráno nás vzbudili na injekce. Jen s Ferdou nemohli hnout. Asi vyspává opici u svých ženských, myslel jsem si. Staniční se nasrala a zatřepala s ním. Hlava se mu zvrátila a na mě zíraly dvě skleněné vytřeštěné oči.

„Je mrtvej,“ řekla staniční jako nic, a já začal nepříčetně řvát.⁵¹

U Špinavýho Petra jsem vyskočil z okna, ale bylo to jen první patro. Pak jsem byl pár dnů pod obraz. Prej už to vypadalo na dobrou cestu. Za dalších pár dnů mě našli podřezanýho na hajzlu u Boučků. Odvezli mě do chomutovský nemocnice na poslední chvíli. Odtud rovnou do Bohnic⁵²

„Prosím vás, jak se vede tomu Lojzovi, co včera utek?“ koptám do mušle. „Kdo jste, jste příbuznej?“

„Tak, něco takovýho, vzdálenýho.“

„Tak ten se dneska vodpoledne voběsil. Pohřeb je v pátek.“⁵³

Zabil jsem. Je zločinem zabít bonzáka? Bible mluví nezabiješ. Ale kdo pude za ty desítky kluků na pěknejch pár let do krimu.⁵⁴(262)

„Olinu přivezli včera. Když ji vedli na výslech, proskočila v pátý patře oknem, zdrhněte, kluci.“⁵⁵

⁵¹ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 57-58

⁵² PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 161

⁵³ Tamtéž, str. 222

⁵⁴ Tamtéž, str. 262

⁵⁵ Tamtéž, str. 275

*Rozrhnuju dav, abych tu svini moh dobře natankovat. Lidi se rozestupěj a já vidím, jak se v průvanu dveří houpe Ota, zavěšený za krk na solidní šňůře.*⁵⁶

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Roman zavíná smrt paní Krausové, která jemu i jeho nové rodině slepě důvěřuje. Neunesse podvod, při kterém přijde o dům. I na blížící se smrti nemocného otce vidí pouze zisk. Důležitým momentem je také smrt prvorozeného syna Vágnerových, která změní celý život Jindřicha, hlavně ho přivede k alkoholismu. Metaforickou smrt prožívá i Viktor, který díky svému zranění musí okamžitě skončit s hokejem.

„Nicméně jsme se shodli na polovině. A taky vymysli, jak mě smíříš s tátou, když jsi mi to u něj polepil.“

Roman se ostentativně oklepal.

„Fuj, ségra, ty máš žaludek. Myslíš si, že ti na smrtelný posteli něco odkáže, dřív než všechno schlamstnou havraňský troglodyti?“

„Jak to?“ zarazila se. „Táta...“

„Už je to definitivní. Za pár měsíců...“⁵⁷

*O Viktorově hokejové smrti se Aleš dozvěděl od Jirky Macha.*⁵⁸

*Sám sebe viděl třicetiletého na této pohovce s nehty vrytými do dlaní, zavřel oči, zaťal pěsti, sebetryznivě si vybavoval děsivé situace z té doby a zalykal se strachem, lítostí a proviněním. A pak se poprvé vynořila z mozku i vzpomínka nejstrašnější. S chladnou urnou přitisklou k hrudi přicházel k automobilu stojícímu před krematoriem.*⁵⁹

„Paní Krausová nežije. Zemřela na otravu svítiplynem.“

Roman prudce vstal.

Ale to přece... Co tím chcete říct? Bydlel jsem v tom bytě tři roky, instalace byly v pořádku...“

„Je důvodné podezření, že spáchala sebevraždu. Zanechala dopis adresovaný paní Počtové.“

⁶⁰

⁵⁶ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 277

⁵⁷ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 101

⁵⁸ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 110

⁵⁹ Tamtéž, str. 153

⁶⁰ Tamtéž, str. 301

Útěk

...A bude hůř

Olin zbaběle prchá před celým svým životem. Nejdříve je příčinou Olinova odchodu z domova otec, později utíká z vlasti kvůli režimu. Není schopen se svým problémům postavit jiným způsobem než se před nimi schovat, ať už do alkoholového či drogového opojení, nebo do ciziny.

Klaply vrátka. Přes záclonu jsem zahlídl rozběhlého fotra. Počkal jsem si, až zapad za roh, otevřel okno a vyskočil ven.⁶¹

Ten kámoš jezdí nákladákem, tak mi slíbil, že nás naloží do prázdných sudů a vodveze do Liberce, kam má stasku. Tam nás hledat nebudou. Z Liberce si ukradneme auto a necháme ho v Ostravě. Tam spolím na tebe.⁶²

„Ahoj, pane, koho hledáš?“

„Svobodu, kočko,“ Pokračuju ve svém šíleném běhu.⁶³

Za měsíc je to jasný, mám pas s mojí fotkou a cizím jménem. Jugoška čeká jen na mě. Platím naposledy Packovi a jdu na nádraží. Naposledy se otočím po malomocných a utřu si slzy boláků lepry. Tak čau a zejtra.⁶⁴

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Oproti Olinovi z Pelcova románu se dokáže Švejdův Viktor ke všemu v rámci možností postavit. Společnost, ve které žije, ačkoli se jedná o přibližně stejné období i tu samou oblast, nepovažuje za až tak zkaženou, hlavně proto že na ni nehledí tak komplexně. Rozlišuje jednotlivce a jejich jednání vůči sobě. Přesto nastávají momenty, se kterými se lépe smíří tím, že od nich uteče, zejména na Klíny. Klid ho oprostí od nátlaku, jenž je na něj neustále vyvíjen.

Nalít si sklenku koňaku?

Napil se a znovu usedl. V přítmí si připadal, jako by se schovával. Hloupý útěk⁶⁵

⁶¹ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 69

⁶² Tamtéž, str. 265

⁶³ Tamtéž, str. 267

⁶⁴ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 279

⁶⁵ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983, str. 69

Samota

...A bude hůř

Olin začíná být osamělý po prvním neúspěšném pokusu o emigraci. Rozhodne se svoji cestu uskutečnit znovu. Svoji samotu si plně uvědomuje i při výsleších, kdy je mnohdy bit.

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Viktor zjišťuje, že má přátele, pouze když se mu daří v jeho hokejové kariéře. Jelikož ho provází zranění a nejistý start v zahraničí, postupně je ztrácí. Lidé kolem něj se ho snaží získat kvůli prospěchu. Větším pocitem osamocení trpí jeho otec Jindřich. Nebýt manželky Jarmily, která tráví hodně času v práci, byl by naprosto sám. Myslí si, že jako otec totálně zklamal. Bohužel nemůže vrátit čas, a tak jen nahlíží na to, jak jeho dvě milované děti žijí svůj vlastní život a jak dělají chyby, kterým on jen - bezmocně osamocen - přihlíží.

Stál u okna, hleděl na ulici a připadal si nesmírně osamělý, stejně jako když lehal kdysi vedle svého synka a voněl k jeho vlasům, stál nehnutě, a přece pociťoval jakési chvění, stál a bojoval s pomyšlením na sklenku koňaku, vždyť než se Jarmila vrátí, bude v pořádku, téměř násilím se odtrhl od okna, vešel do kuchyně a začal připravovat oběd.⁶⁶ 208-209

Vždycky si představoval svou rodinu jako velké společenství, které se může ve všem na sebe spolehnout, které se bude navzájem podporovat a které se bude tolerovat, vždyť náš svět sám o sobě nás naplňuje tolikým neklidem a obavami, že kráčí svou cestou, mnohdy se jejich cesty nebezpečně křížují. Jak vyhovět jednomu a neublížit druhému? Šest hodin. A tolik času do desíti, tolik času, který nikdo nepotřebuje. Co dál, spasiteli?⁶⁷

Ztrácel kamaráda, to bylo jasné. Ale že zrovna jeho?

„Když odejdeš ven,“ říkal, „ztratíš přátele, kontakt.“

„Nezajímají mě závistivci a pokrytci,“ oponoval mu.

„A opravdové přátele ztratit nemůžu.“

Ani jsem nemusel odjíždět, pomyslel si trpce. Stačilo půl roku a nějaké ty změny v životě.⁶⁸

⁶⁶ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 208-209

⁶⁷ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 13

⁶⁸ Tamtéž, str. 47

*Tolik dřiny a odříkání, tolik ran a bolesti... Ted' zůstal docela sám, protože si sám připadá, a zcela zbytečný, protože má pocit, že už ho nikdo nepotřebuje. Nemá proč žít.*⁶⁹

Nenávist

...A bude hůř

Nejsilnější emoce, kterou Olin cítí. Nenávidí svého otce, kvůli kterému uteče z domu. Se svými kumpány sdílí nenávist k socialismu a ke každému jedinci, který v něm žije, ať aktivně nebo pasivně. Kvůli tomuto pocitu je pro něj velmi snadné obvinít příslušníka veřejné bezpečnosti ze smrti jednoho z jeho přátel, ačkoli jen díky němu zatím neskončil ve věznici. Místo toho, aby se snažil změnit život nebo prostředí, ve kterém žije, raději se utvrzuje ve své nenávisti s přáteli.

*V mozku se mi odvíjí starej film starý nenávisti. Vodstrčil po mně šel a vůbec po nás všech jak slepice po flusu. Pár lidí dostal do krimu, pár do pastáku a já jeho ženu do postele.*⁷⁰

„Patří vám to, máte ho na svědomí a Cukra taky. Až se vrátí, bude z něj modrák a pude znova, máte je voba...“ říkám mu a pomalu odcházím... Dělat dalšího Lesního muže, aby měli koho věšet...⁷¹

„Ano, že mě chytli už sto metrů v Německu, že svojí střelbou ohrozili životy v německé vesnici, která byla od nás dalších sto metrů. Že jsem byl při výslechu mučen stejnými metodami, jaké mělo gestapo. A že vás nenávidím a milost si strčte do prdele.“⁷²

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Viktor je ve velmi těžké situaci, při úspěchu je milován fanoušky, ale nenáviděn svým okolím. Největší zášť k němu cítí švagr Aleš. Za životní cíl si vytýčil Viktora zničit nebo aspoň co nejvíce znemožnit. Natočí o něm film, kde ho chce ukázat v co nejhorším světle, jako alkoholika a nezodpovědného otce. Nenáviděn počíná být i Roman. V jeho případě však

⁶⁹ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 148

⁷⁰ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 168

⁷¹ Tamtéž, str. 223

⁷² Tamtéž, str. 279

oprávněně, dá-li se to tak říct. Podvodem získá dům, v němž žila stará paní, čímž přivodí její smrt. To mu nedokáže odpustit jeho čistá a poctivá přítelkyně Ivanka.

*Pociťoval nevýslovný smutek a trpkost. A zášť. Nenávist. Tak cos tam lezla, ty krávo! chtělo se mu na ni zařvat. Co je to za jednání! Taková odporná pořouchlost! Odporná! Vágnerovská!*⁷³

*Posadil se na Jeřábekovo místo a dlaněmi pohládl chladivou desku stolu. Neuvěřitelné. Tady tenkrát seděl a tvářil se jako bůh. Copak bys u nás chtěl dělat, Aleši? Dramaturga? Scénáristu? Nebo šéfa? Uhodls, ty nádivo. Vypráskali tě odtud jako psa a teď bude tvoje kancelář moje a celé vojsko po čistce rovněž.*⁷⁴

*Aleš s pochopením přitakával a soustrastně se chmuřil, ve skutečnosti však prožíval blažené okamžiky. Konečně sestoupil na zem, švagříček.*⁷⁵

Rodina

...A bude hůř

Olin má velmi silný vztah k sestře, se kterou v alkoholovém opojení naváže intimní vztah. Naopak nenávidí svého otce, jenž je nevěrný své manželce s Olinovou přítelkyní, čímž zapříčiní jeho útěk z domova a definitivní ztrátu synova respektu. Poměrně běžná zápletka se rázem změní v drama, čímž v postavě ale i v samotném čtenáři umocní všechny pocity provázející Olina při útěku. V románu také nastává moment, kdy se samotný Olin může stát otcem. Avšak to je pro něj tak nereálná představa, že se zbaběle stáhne a jeho nastávající jej opustí. Potvrzuje se, že Olin je velmi sobecký, a dokáže rozhodovat jen sám za sebe. Neumí nic obětovat a kvůli tomu je sám obětován.

*Jedinej člen rodiny, ke kterému něco cejtím.*⁷⁶

*„Oline, já s tebou nesmím mluvit. Ale seš fantastickéj bráška. Až mi bude osmnáct, uteču taky. Uteču za tebou, jo?“*⁷⁷

⁷³ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 28

⁷⁴ Tamtéž, str. 89

⁷⁵ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 110

⁷⁶ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 10

⁷⁷ Tamtéž, str. 38

*Taky máš rodiče takový svině? Někdy mě napadá, proč nás teda rodili, když je tolik sereme.*⁷⁸

*„Oline, víš, chtěla jsem ti to napsat... Já už se k tobě nevrátím. Oline, já nechci, aby to dítě žilo, jak my dva jsme žili doted'. Jak by to asi skončilo? Dovedeš si to představit? Ty v base nebo na alkoholce, já notorik. Pak už by ho čekal jen děcák. Nic víc. A tam to znám. Proto jsem udělala tohle.“*⁷⁹

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Po rozvodu Viktorovým dětem velmi chybí otec, z malé části se ho snaží nahradit dědeček a Evin nový přítel Vladimír. Ve druhé linii figuruje Roman, který si svoji rodinu získává penězi, kvůli kterým ji nakonec ztratí. A ve třetí Aleš, jenž si neuvědomuje, co vše má. Bohužel je posedlý nenávisť k Viktorovi, a tak ohrožuje své čerstvě narozené dítě i manželku. Postupně se každý začne potýkat s rodinnými problémy. V několika případech mají dokonce fatální následky. V tu chvíli si uvědomují, jaké pravé bohatství se v rodině skrývá. Jedině Viktor ke své rodině najde cestu zpět.

*Mám skvělou ženu, pečlivou a pilnou, hodnou a oblíbenou, milou, milovanou a milující, k tomu roztomilou dcerku a spoustu štěstí.*⁸⁰

*Co jsem nedokázal já, dokáže on, když bude chtít. Ale šanci mu dát musím. Jako můj táta kdysi mně.*⁸¹

Evička si na zadním sedadle prozpěvovala, Vítů zadumaně mlčel.

„je ti něco?“ zeptala se. „Nejsi unavený?“

Povzdechl si.

*„Kdybychom zas byli všichni jako dřív... Kdyby se táta vrátil...“*⁸²

⁷⁸ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 29

⁷⁹ Tamtéž, str. 159

⁸⁰ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 30

⁸¹ Tamtéž, str. 243

⁸² Tamtéž, str. 263

Hudba

...A bude hůř

Zejména v tomto díle se jedná o silný motiv. Hrdina vidí v kapele Plastic people of the Universe svůj vzor. S přáteli se rozhodne vytvořit vlastní skupinu. Olin píše texty, depresivní a pesimistické, které mají u přátel úspěch. Zároveň chodí k Boučkům poslouchat Haše a jeho žalozpěvy na režim.

*Slyšel jsem poprvé hrát Plastiky a nechal si růst háro, nosil orvaný džíny a věřil, že k těm lidem, co se mnou dřepí v lavicích, nepatřím a patřit nebudu.*⁸³

*„Jsou tu od Plastiků! Jsou tu Plastici!“ rozneslo se po sále*⁸⁴(92)

*Někdo dal na magič Hutku a zkazil mi představu, jako že jsme velcí, krásní a stateční. Hutka totiž zpívá: „Copak jste, lidičky, copak jste provedli, že jste tu zavření v tak velkém vězení...“*⁸⁵

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny – v tomto díle se motiv hudby nenachází

Předsudky

Oba autoři se k tomuto motivu postavili velmi podobně - předsudky jsou znakem vyspělé lidské společnosti. Avšak můžeme zaznamenat nepatrný rozdíl. Zatímco Olin je typickou ukázkou undergroundové osobnosti svým zjevem i chováním, Viktor Vágner se setkává s předsudky hlavně díky svému povolání.

...A bude hůř

Velkým předsudkem pro konformní společnost jsou Olinovy dlouhé vlasy a nonkonformní vzhled. Bývá ihned zařazován do nižší sociální skupiny, i když v jeho případě právem. Ale předsudky má i Olin, právě vůči otci. Považuje ho za ovci ve stádě, jejímž pastevcem je Moskva.

*A ještě ty vlasy, rifle a drzost. Co si myslíš, že seš? Pán si představoval, že si nechá narůst dlouhý vlasy, vezme si roztrhaný kalhoty a svět si sedne na zadek?*⁸⁶

⁸³ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 81

⁸⁴ Tamtéž, str. 92

⁸⁵ Tamtéž, str. 182

⁸⁶ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 1

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Viktor se potýká s předsudky společnosti zejména díky své slávě, která bohužel negativně ovlivňuje i zájmy malého Víti. Jeho současná přítelkyně povrchně soudí vše podle vzhledu a peněžní hodnoty. Evě komplikuje nový život samotné přijetí Vágnerová, což je známkou toho, že byla manželkou oné slavné hokejové hvězdy.

Viktor seděl na lavici před šatnou, daleko za hradbou dospělých, kteří obklopovali mantinely. Bylo mu trapně. Někteří rodiče si ho všimli a posunky a gesty upozorňovali své sousedy. Koukněte na něj. Sám ztroskotal, tak chce protlačit aspoň kluka. Protekcí samozřejmě, jak jinak.⁸⁷

„Vy jste asi něco extra, ne?“ Klímová stála v otevřených dveřích laboratoře. „Hadr a kartáč vám zrovna nevoní, co? Jenže tady je zvykem, že uklízejí všichni, neplatí tu žádné výsady.“⁸⁸ (Jedna z Eviných kolegyně naráží na její jméno)

Muž se musí umět o ženu postarat. Jinak si ji nezaslouží.⁸⁹

Závist

...A bude hůř

Olin má pocit, že by mu měla být záviděna zdánlivá svoboda. Odsuzuje každého pracujícího občana, považuje jej za otroka režimu.

Petra vypráví o své rodině: „Přijeli jsem všichni do Jugošky, rodinka se rozhodla vzít kliku a mně se nechtělo – nevím proč, ale nemohla jsem. Srali mě s těma kecama, jak tam bude líp, co si všechno koupěj a poříděj. Byli stejně blbí jako doma. Už jsem je viděla, jak choděj večer po městě, přes záclony špízujou cizí byty a záviděj jim věci, který oni ještě nemají.“⁹⁰

Vypráví mi o Německu, o jeho bezpráví a výhodách, kterých je zatraceně málo, o hnutí zelených, v kterém dělá můj krajan, o hnutí, které bijou policajti. Vypráví a vypráví a já vím, že mluví druhý břeh moře, který spí v černi, na druhém břehu, který neznám.⁹¹

⁸⁷ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 237

⁸⁸ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 96

⁸⁹ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 187

⁹⁰ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 226

⁹¹ Tamtéž, str. 289

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Viktor by se pro rodinu a přátele vzdal peněz. V tom je naprosto rozdílný Roman, jenž touží po závisti ostatních.

Nasedl do své staré škodovky a vzhlédl. Zase špehovala. Nastartoval a pocítil nesmírné uspokojení. Na tomhle je i Šimková krátká. Pod letitou karosérií se ukrývalo nejlepší, co mladoboleslavská automobilka vyráběla.⁹²

„Jak šlape dvoutakták?“ přinutil se Aleš k úsměvu.

„To víš, renault byl lepší.“

Zkoprněl, dech se mu zrychlil.

„Co s ním máš?“

„Prodal jsem ho.“

„Tenhle se ti během stavby zaplatí,“ řekl Aleš vřele a srdce mu zaplesalo. Prodal. Musel prodat. Žádný monstrózní nadčlověk, ale stejně zranitelný a ustaraný jako my ostatní. Příteli. Švagře milý. Já tě snad budu mít i rád.⁹³

„Jsou příšerný. Všichni čtyři. Tlušťoši a zazobanci. Křečkové. Nacpou si chalupu přepychovým zbožím, nakoupí obrazy a myslí si, že s tím vším koupili i inteligenci. Nebo ty dvě medúzy. Navěsí na sebe zlato a myslí, že nás oslní. Měly to jak zbrojnoši brnění na těch svých tlustých prstech. A ty náramky, A řetězy...⁹⁴

Přátelství

Motiv přátelství je v knize ...A bude hůř velmi podstatným. Jan Pelc přátelství povýšil nad rodinu, čímž dal najevo, že na rozdíl od rodiny si přátele můžeme zvolit sami, a určovat tak tím vlastní cestu. Jiří Švejda naopak ukázal, jak přátelství umí být pomíjivé a ne vždy pravé.

...A bude hůř

V Olinové případě, je přátelství nejsilnějším lidským poutem. V přátelích vidí více než rodinu. Je ochoten pro ně udělat cokoli, proto se zaplete do vraždy, za což je později stíhán.

⁹² ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 44

⁹³ Tamtéž, str. 295

⁹⁴ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 127

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Viktor má kolem sebe mnoho lidí, avšak postupně přichází na to, že je k němu pojiil pouze jeho úspěch. Nakonec skončí zcela sám.

„Viktor teď prožívá velký boom. Zvykl si, že se mu všichni přizpůsobují, a zničí všechno, co není podle jeho představ. Tváří se skromně, ale je hrozně nadutý. Dobře znám jeho první ženu, je inteligentní, hezká, tolerantní, a stejně s ním nevydržela. Teď chce tebe, dokazuje si, jak je zajímavý, ale jeho přání se mění rychle a nevypočitatelně. Je to sobec.“
„A má výborného kamaráda, jen co je pravda.“⁹⁵

Teď byl v kursu Honza, jistě prožíval vzrušené dny a Viktor zcela přirozeně toužil prožívat tu naději s ním, byli přece kamarádi, nejbližší přátelé, jenže Honza o to, zdálo se, nestál.⁹⁶

Pomsta

...A bude hůř

Olin se z pomsty zaplete do pokusu o vraždu, což ho samozřejmě doběhne, protože je po něm vyhlášeno celostátní pátrání, které zkomplikuje první pokus o přechod hranic.

„Vzal mu prkenici a nechal ho ležet. Za chvíli jel nákladník a ušmajs Jirkovi nohu v kotníku.“ Vzal jsem násadu od krumpáče a Čerpadlo montpáku, kterou užíval na otvírání beden. Jo, Lebo nemůže holt žít furt.⁹⁷

Bonzák poslouchá jako hodinky. Oči se mu při zmínce o kámošovi rozsvítí. Vedu ho až ke stromům, kde čeká Pedrác, dělám, že se vracím, ale hned v prvním stínu se plížím za ním.

„Nazdar, Jaroušku, celý Valdice si tě přály potkat takhle samotného,“ slyším jedovatej hlas

⁹⁵ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 102-103

⁹⁶ ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985. str. 44

⁹⁷ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 117

Pedráka. „Nezkoušej vzít kliku, než přijdou kliftoni, stejně bych tě sejmul a hlavně, všímáš si, že nemáme svědky, jo?“ Pedrác přistoupil k pokérovanci a chytá ho pod krkem.⁹⁸

Jaroušek už tam sedí a slušně nasává, což je jedině dobře. Valíme se na nádraží, kde čepují karla – nejlepší pivo na světě. „Holt bonzákům se dějou různý věci. Jednoho našli ráno na Borech, na hlavě měl kbelík přesně vytvarovanej podle svý bonzácký lebky. Na hlavu mu ho narazili muklové a tloukli do něj tak dlouho, až měl ten správnej tvar. Ale zato měl slušnej pohřeb,“ vypráví Josef.⁹⁹

Moloch - hledání rovnováhy, konec sezóny

Roman, ačkoli je sám podvodníkem, nedokáže přijmout podvod na svoji osobu, zejména když se jedná o poměrně velkou částku peněz. V momentě, kdy se o všem dozví, vše vezme do svých rukou a vymyslí tak dokonalý plán, jak se pomstít.

Klekl do sněhu, přes dlaň přehodil kapesník a zespodu hmátl po svazku drátů. Pevně jej stiskl a táhl, až ucítil odpor, pak prudce trhl, znovu a ještě jednou a zachumlal obnažené vodiče. Kolem vozu se rozšířil charakteristický zápach škvařící se izolace. Hotovo. Ještě kolenem vtlačit zadní blatník, klíčem rýhu přes dveře a honem zpátky. Cestou v řadě vozů ohnout pár zpětných zrcátek a vyznačit trasu mladých barbarských výtržníků.¹⁰⁰

⁹⁸ PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1. str. 243

⁹⁹ Tamtéž, str. 260

¹⁰⁰ ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel, 1983. str. 302

Závěr

Práce je rozdělena do několika kapitol. Obsahuje medailonek každého z autorů a stručné převyprávění obou příběhů. Zbytek se zabývá složkami tematické výstavby děl.

První z nich je prostředí, ve kterém se příběhy odehrávají. Jan Pelc zvolil pro svůj román ...A bude hůř oblast v okolí Klostrdlé. Jelikož psal román v exilu, je z popisů krajiny evidentní jeho odpor k republice. Oproti němu není Jiří Švejda ve svém Molochovi tolik radikální. Autoři však zauímají stejné stanovisko, kdy obviňují průmyslovou společnost z ničení přírody.

Další kapitola se věnuje postavám. Zde je rozdíl mezi oběma díly patrnější. Charaktery v Pelcově próze jsou kontrastní a černobílé. Z undergroundových jedinců udělal hrdiny a běžně žijící lidi ztratil. Jiří Švejda se zabýval individuálními problémy každé postavy zvlášť, i přesto, že naznačil jejich roli ve společnosti, nepřikládal jí takový význam, jako Jan Pelc. Z tohoto vyplývá i kompozice. Zatímco ...A bude hůř je uspořádáno chronologicky, Švejdův Moloch obsahuje několik paralelních příběhů, které se vzájemně proplétají, až nakonec vytvoří celý promyšlený komplex.

V poslední nejobsáhlejší kapitole se zaměříme na motivy. Vybrala jsem z obou děl ty nejdůležitější. Kromě jediného se motivy shodovaly, avšak ne všechny byly použity se stejným záměrem. Mezi ty, na které autoři pohlíželi stejně, patří sport a láska. Vůbec se neshodli v motivu peněz a majetku. Jiří Švejda z něj téměř udělal leitmotiv, Jan Pelc jej nepovažoval za až tak podstatný.

V této práci jsem se snažila dokázat rozdílnost, ale i podobnost díla, které u nás bylo povoleno a vyšlo oficiální cestou, s tím, jež autor napsal v exilu a mohlo tedy vyjít až po roce 1989. Ačkoli problematika prostředí a oblasti severních Čech, kde se oba příběhy odehrávají, je rozdílná, nářky a upozornění na devastování přírody průmyslem najdeme v obou románech. Exulant Jan Pelc je jasně ovlivněný svojí emigrací a nenávisť ke komunistickému režimu, vše se na knize promítá, dokonce je tak záměrně napsána. Jiří Švejda místy také skrytě útočí na socialismus. Jak již bylo řečeno, volba postav je také zcela evidentní. Pelcovy charaktery vykazují znaky „zla a dobra“ kdežto u Jiřího Švejdů můžeme zaznamenat světlé i tmavé stránky v každém jedinci. Liší se také pohled každého z autorů. ...A bude hůř je komplexní pohled na tehdejší underground. Moloch, hledání rovnováhy i konec sezóny obsahuje paralelně jdoucí epizodní příběhy, které se až téměř na konci

druhého dílu spojují a vytváří tak jeden velký celek. Je patrné, že si mohl Jiří Švejda „ve službách“ socialistické společnosti dovolit detailně popsat život a praktiky podvodníků i velmi úspěšných lidí. Jan Pelc na nic podobného nenaráží. Vůbec se nezamýšlí nad životem jednotlivce, snaží se „shodit“ českou společnost.

V závěru bych ohodnotila snahu obou autorů o co nejautentičtější pohled na českou socialistickou společnost. Jan Pelc, jasně ovlivněn svým postojem, šokoval propagandistickou knihou českého undergroundu, kdežto Jiří Švejda podal poměrně realistický a upřímný příběh několika lidí, kteří se naopak toužili posunout do „vyšší společnosti“.

Resumé

This thesis deals with two different novels and try to find some common characteristic. One of the book „...A bude hůř“ was written in exile by czech novelist Jan Pelc. The second book by Jiří Švejda came out oficial way.

It is divided into several chapters, thats include important information about characters, story, compozition or motives. I expanded on every motive. I tried to compare motives like love, money, sport, alcohol, hatret, revenge and any other.

Zdroje

JANOŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012.

Literární řada. ISBN 978-80-200-2057-4.

PELC, Jan. *--a bude hůř: román o třech dílech*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-220-1

ŠVEJDA, Jiří. *Konec sezóny*. Praha: Československý spisovatel, c1985.

ŠVEJDA, Jiří. *Hledání rovnováhy*. Praha: Československý spisovatel,